

LUTKOVNO GLEDALIŠČE LJUBLJANA

Lutkovno gledališče Ljubljana

Krekov trg 2, 1000 Ljubljana

telefon: 01 3000 970

faks: 01 3000 980

e-pošta: info@lgl.si

spletna stran: www.lgl.si

Info center – blagajna LGL

informacije: www.lgl.si

telefon: 01 3000 982, 080 2004

Info center LGL – blagajna (vhod pri vzpenjači) je odprta od ponedeljka do petka med 9. in 19. uro, v soboto med 9. in 13. uro in uro pred predstavo.

Marjan Gabrijelčič direktor

Jera Ivanc umetniški vodja LGL – DOM

Ignacije Šunjić producent

Sonja Majerle poslovna sekretarka

Tel.: 01 3000 970, info@lgl.si

Nataša Antuničević Vižintin organizacija stikov z javnostmi

Tel.: 01 548 45 40, natasa.vizintin@lgl.si

Edita Golob koordinatorica, organizatorica

Tel.: 01 3000 976, organizacija@lgl.si

Jure Žnidaršič vodja tehničnega sektorja

Tel.: 01 3000 991, tehnika@lgl.si

Lidija Franjić arhivarka, dokumentalistka v gledališču

Tel.: 01 3000 972, lidija.franjic@lgl.si

Mara Pevec vodja finančno-računovodske službe

Tel.: 01 3000 983, marica.pevec@lgl.si

Silva Rebolj strokovna sodelavka

Tel.: 01 3000 981, silva.rebolj@lgl.si

Vanja Arhar Kurent računovodkinja

Tel.: 01 3000 984, vanja.arhar-kurent@lgl.si

Tatjana Arrigler strokovna programska sodelavka

Tel.: 01 549 45 41, tatjana.arrigler@lgl.si

Delavnica LGL

Mitja Ritmanič, Iztok Bobić, Zoran Srdić, Jože Lašič, Sandra Birjukov, Marjeta Valjavec

Svet Lutkovnega gledališča Ljubljana

dr. Milena Mileva Blažič (predsednica), mag. Mojca Jan Zoran (namestnica predsednice),

mag. Nina Kalčič, Barbara Rogelj, Nina Skrbinšek

Strokovni svet Lutkovnega gledališča Ljubljana

dr. Blaž Lukan (predsednik), Brane Vižintin (namestnik predsednika), Ajda Rooss, mag.

Jasna Vastl, dr. Mateja Pezdirc Bartol

Michael Ende, Klavdija Zupan

MOMO

Režija: Klavdija Zupan, Uršula Teržan

Dramaturgija in odrski gib: Uršula Teržan

Likovna podoba: Irena Pivka

Glasba: Mario Marolt

Video: Jan Simončič

Svetovalec za govor: Tomaž Gubenšek

Oblikovanje luči: Božidar Miler

Asistentka za likovno podobo: Mateja Lukežič

Nastopajo:

Martina Maurič Lazar – Momo, Želva Kasiopeja

Polonca Kores – Gigi, animacija Sivih gospodov

Brane Vižintin – Gostilničarka Nina, Massimo, Bibigirl, glas Sivih gospodov

Nina Skrbinšek – Brivec Fusi, Paolo, Zidar Nicola

Karel Brišnik – Mojster Hora, glas Sivih gospodov

Irena Zubalič Žan – Marija, animacija Sivih gospodov

Marko Velkavrh – animacija ure Mojstra Hore in Sivih gospodov

Vodja predstave in oblikovalec zvoka: Alojz Sedovnik

Lučni mojster: Božidar Miler

Scenska tehnika: Iztok Vrhovnik, Slobodan Ilić

Izdelava lutk in scene: Iztok Bobić, Zoran Srdić, Mitja Ritmanič, Sandra Birjukov, Marjeta Valjavec, Jože Lašič, Jože Zalar ml., s.p.

Veliki oder LGL

Premiera: 18. november 2010

Lutkovno gledališče Ljubljana

Sezona 2010/11

Uršula Teržan

Momo, deklica, ki ima svoj čas in prostor

Lagodno sedim v fotelju in razmišljam o času in prostoru. Dveh osnovnih določil vsake dobre zgodbe, tudi naše. Le da se nam tokrat nehote nenehno mudi in nam zmanjkuje časa, saj so nam za petami tatovi slednjega. Kje pa so? To vprašanje nas pripelje k naslednji determinanti zgodbe – prostoru. Odgovor na vprašanje o prostoru sivih gospodov je, da jih pravzaprav ni: so v nas ali pa tudi ne – če si znamo vzeti čas in jim ne dopustimo, da nam ga nemarno pokadijo kot prežvečeno cigareto. Ob prostoru pa se vprašamo o tem, kako se v njem gibljejo naši liki. Ali so vsi skupaj del podivjanega sveta, ki nima časa, in so vse akcije hiperpotencirane in nadnaravne in ali je svet junakov enak svetu zlikovcev? Nikakor ne. Svetova sta še vedno najmanj dva – ali pa so trije. Sivi gospodje kraljujejo v prikriti domišljiji in so le sence v naših mislih. Njihov svet je komaj zaznaven in zato skrivnosten in nedotakljiv. Njihove sence se ustvarijo iz nič in tja spet izginjajo. Svet mladih junakov – otroške družine, ki se mora spopasti s skoraj nevidnim zlom, pa je po svoje fantastičen, razgiban, razigran in ravno zaradi otroške igrivosti, poguma in domišljije poln nenavadnih premikov in akcij. Otroška domišljija nima meja, zato je drzna in sposobna ustvariti svoj, posebno zanimiv svet, v katerem ne veljajo ne zakoni gravitacije in tudi ne bonton za odrasle sprejemljivega postopanja. Če to verjamemo, je vsaj pri lutkah mogoče skoraj vse, kar si zaželimo. Ker pa v naši zgodbi niso od muh niti odrasli, saj jih vsaj v začetku z otroki družijo plemenite ideje, si tudi svet odraslih zna vzeti svoj prostor pod soncem in ga razgibati na povsem samosvoj, izviren način. Vsa družina začne begati šele, ko si nevidni, zadimljeni tatovi časa vzamejo ves prostor zase – čeprav jih v resnici »skoraj« ni ... Takrat se lagodno gibanje in delovanje odraslih začne rušiti. Dopustijo, da se njihov svet avtomatizira in da vsi skupaj postanejo kot reklamni izrek za zdravstvene izdelke – mnogo prehitri in povsem nerazumljivi. Seveda tudi na smrt dolgočasni, saj venomer ponavljajo eno in isto. Takšne akcije pa niso zanimive – ne le za otroke, tudi za odrasle ne. Tako otroci obvisijo v dolgočasju in osami, saj zanje preprosto ni časa. Čas so njihovim staršem pokadili komaj vidni tatovi, ki jih je težko premagati, saj njihova dimenzija gibanja in prostora ni enaka otroški in tudi ne tisti sveta odraslih. Edina rešiteljica, ki si ne pusti kratiti časa in svojega prostora, ostane

Momo, ki se iz svojega amfiteatra odpravi na pot onkraj časa – in prostora. Tam najde varuha časa, mojstra Horo, ki prebiva spet v novi prostorsko gibajoči se dimenziji – v časovnem mehanizmu. Momo, ki je težka dospela do neverjetnega Horovega gradu – s pomočjo počasne želve, ki pa se v tako izjemnih primerih izkaže kot izredno hitra in Momo ritensko hiti za njo, mora zdaj z napotki in fantastično rožo enournico zopet najti način, kako »odhiteti« in rešiti nakradeni čas vseh ljudi, ga odmrzniti ter otrokom in odraslim znova omogočiti normalen življenjski tempo, z vsemi njihovimi nenavadnimi doživljajskimi iskricami in lagodnim bivalnim ritmom, ki ustreza njihovim željam po gibanju in akciji. Na koncu je časovna stiska premagana, vsi naši junaki pa se lahko vsak v svojem plesnem koraku zopet odvrtijo jutrišnjemu dnevu naproti.

Klavdija Zupan

Kdo je Momo?

Momo je deklica brez preteklosti, saj ne vemo, od kod prihaja, ne poznamo njenih staršev ali sorodnikov, sama ne ve niti tega, koliko je stara, pa vendar se vsakomur takoj prikupi. S pozornim poslušanjem in opazovanjem si pridobi prijatelje tako med otroki kot tudi med odraslimi. Odrasli ji uredijo bivališče v starodavnem gledališču, za otroke pa se z njenim prihodom začnejo najbolj fantastične igre. Deklici Momo je avtor pripisal vrsto lastnosti svoje mame, saj je tudi ona rasla kot otrok brez staršev. Občudoval je njen veliki pogum, iznajdljivost, radovednost in pripravljenost na učenje. Te lastnosti v sebi združuje tudi Momo. Pri reševanju časa, ki so ga ukradli sivi gospodje, Momo pomaga malce pravljica želva Kasiopeja, ki vidi natanko pol ure v prihodnost in ji s svetlečimi se napisi na svojem oklepu sporoča navodila. Michael Ende je imel zelo rad živali, v njegovem vrtu so prebivale vsaj tri želve. Sicer so ga te živali še posebno privlačile, saj izredno dolgo živijo. Obstajajo želve, ki so starejše od dvesto let, kar je za nas ljudi že skoraj nepredstavljivo. Njihov notranji čas teče drugače kot naš.

Kaj se zgodi Momo in njenim prijateljem?

Momo in njeni prijatelji se soočijo s strašljivimi sencami sivih gospodov, katerih glavna naloga je prepričati čim več ljudi, da bodo začeli varčevati s časom. Sivi gospodje vsakomur svetujejo, naj opusti vse nepotrebne stvari – druženje, pogovore, branje, zabavo, celo spanje in premišljevanje. Tako prihranjeni čas naj bi podaljšal življenje. In odrasli zanemarjajo otroke, otroci si želijo samo še več igrac. Vsi postajajo vedno bolj in bolj podobni sivim gospodom – hladni, brez čustev in brez srca. Momo izgubi celo najboljšega prijatelja Gigija. Sivi gospodje Gigiju omogočijo kariero televizijske zvezde, zato nima več časa za druženje. Ko je Momo že čisto obupana, jo obišče želva Kasiopeja in jo odpelje do mojstra Hore, gospodarja časa. Čas, ki so ga ljudem pod pretvezo nakradli sivi gospodje, jim lahko vrne samo Momo in tako izniči sive gospode, hkrati pa tudi svojim prijateljem povrne pravi občutek za čas. Ji bo uspelo?

Kako je nastal roman *Momo*?

Nemški pisatelj Michael Ende je zaslovel s knjigo *Jim Knof in strojevodja Luka* pa z njenim nadaljevanjem *Jim Knof in divja trinajsterica*, najbolj pa je znana njegova *Neskončna zgodba*.

Z juga Nemčije se je pisatelj z ženo v začetku sedemdesetih let preselil v Rim, kjer je živel v bližini antičnih ruševin. Všeč mu je bilo, kako so ljudje v Rimu mirneje in predvsem s precej več veselja opravljali svoje delo, nikoli pa niso pozabili na druženje in veselje. Potem je od prijatelja dobil v dar žepno uro brez kazalcev. Tako si je postavil vprašanje, kaj je pravzaprav čas, kako z njim ravnamo in zakaj ga nekaterim ljudem vedno primanjkuje. Iz opazovanja življenja okoli sebe, z domišljijo in postavljanjem zanimivih vprašanj je pisatelj sestavil zgodbo o deklici Momo, njenih prijateljih in tatovih časa. Zgodba je postala knjiga, iz knjige je nastala predstava pa tudi film, risana serija, strip, opera, radijska igra ...

Kaj je čas?

Momo pravi, da je čas vsakogar skrit v srcu in da je čas pravzaprav življenje. Srčni utrip je bil v preteklosti tudi merilo za sekundo – srce utripne približno šestdesetkrat v minuti. Mojster Hora Momo pove, da je izvir časa vsakega posameznika v njegovem srcu, da je pravzaprav življenje. Ko srce preneha biti, se ustavi tudi posameznikov čas. Pokaže ji rože enournice, ki cvetijo v srcu vsakega živega bitja in merijo čas. Vsaka enournica je lepša od prejšnje in niti dve si nista enaki, ker tudi ure našega življenja niso enake, izkušnje in občutja pa jih delajo vedno bogatejše. Sivi gospodje so pravzaprav občutek, da nam čas uhaja, da ga primanjkuje, da je zapravljen.

Kaj nas Momo lahko nauči?

Ko pozabimo uživati v življenju, sivim gospodom pravzaprav omogočimo vstop v svoje srce in jim dovolimo, da nam ukradejo čas. Če pa v danem času – življenju uživamo, ga izpolnimo z veseljem, radostjo, radovednostjo, druženjem, učenjem, igranjem, poštenim delom, potem preživimo življenje s srčnim časom in sivim gospodom ne damo nobene priložnosti.

»Najmanj naredi, kdor nikoli nima časa,« je pregovor, ki pove prav to resnico.

J. Strnad

O prostoru in času

Velikokrat moramo biti na določenem kraju ob določenem času. Denimo, da bi radi na železniški postaji ujeli vlak opoldne ali šli na košarkarsko tekmo v veliki dvorani ob osmih zvečer. Navadno o takih vsakdanjih zadevah ne razmišljamo dosti. Od časa do časa pa je o njih vredno razmisliti.

Kako merimo prostor?

Premislimo, kako je s krajem. Ko se kam odpravimo, se najprej zanimamo za razdaljo. Do postaje je osemsto metrov. Merskemu številu 800 dodamo enoto meter. Oboje sta nerazločljiva dela podatka. Enoto meter uporabljamo tudi za merjenje dolžin. V daljni preteklosti je imel vsak večji kraj svojo enoto. Pozneje so vladarji enoto pogosto kar predpisali, da bi preprečili zmedo. Po francoski revoluciji so spoznali, da je v zvezi s tem potreben širši dogovor. Dogovorili so se, naj bo nova enota, meter, štiridesetmilijonti del zemeljskega poldnevnik skozi Pariz. Po dolgih pripravah je leta 1875 sedemnajst držav sprejelo *metrsko konvencijo* z geslom: »Za vse čase, za vse narode.« Odtlej je tudi v navadi, da uporabljamo desetkrat večje ali desetkrat manjše enote. Decimeter je desetina metra, centimeter stotina metra, milimeter tisočina metra ... tisoč metrov je kilometer ... Meter je danes *osnovna enota* za razdaljo in dolžino. V Sèvresu blizu Pariza deluje Mednarodni urad za uteži in mere, ki ima na skrbi enote.

Kje smo v prostoru in času?

Višina nas ponavadi ne zanima. Če se odpravimo v gore ali letimo z balonom ali letalom, pa jo moramo upoštevati. Tako imamo tri možnosti, da se kam premaknemo: desno-levo, naprej-nazaj in gor-dol. Iz tega izhaja, da potrebujemo tri podatke, če hočemo natanko navesti lego točke v prostoru. Pravimo, da ima prostor tri dimenzije. Ravnina ima dve dimenziji, premica eno in točka nobene.

Razdalje merimo s kovinskim merilom, z merilnim trakom ali na primer tako, da posvetimo do zrcala v določeni točki, in iz časa, ki ga je svetloba potrebovala za potovanje do zrcala in nazaj, izračunamo razdaljo. Izmerimo lahko zelo velike razdalje. Po drugi strani lahko

izmerimo zelo kratke razdalje. Računamo pa z veliko večjimi in veliko manjšimi razdaljami od izmerjenih.

S čim merimo čas?

Tudi čas ima svoje enote. Osnovna enota je sekunda, ki približno ustreza srčnemu utripu, če mirujemo. Večja enota, minuta, ima 60 sekund in še večja enota, ura, ima 60 minut, to je 3600 sekund. Večkratnik 60 kaže, da izvirajo te enote iz babilonskih časov. Dan ima 24 ur, teden 7 dni, mesec od 28 do 31 dni, leto 365 dni. Natanko vzeto je leto določeno kot čas med zaporednima pomladnima enakonočjema, okoli 21. marca, ko sta dan in noč enako dolga. Tako določeno leto traja 365,2422 dneva. Če vzamemo, da ima leto celo število dni, ima navadno leto 365 dni. Vsako četrto leto pa je prestopno in ima 366 dni. Po takem koledarju se ravnamo od leta 1582.

Krog Luninih men, to je čas med zaporednima polnima Lunama, traja 29,53059 dneva. S tem je povezan mesec. Razmerje med mesecem in letom ni celo število. To je povzročilo obilo težav, a spodbudilo razvoj astronomije in matematike. Sekunda je bila spočetka določena kot del dneva, potem kot del leta, od leta 1967 pa je določena s cezijevo atomsko uro.

Kako štejemo leta?

Nekdaj so leta šteli po vladarjih, od ustanovitve Rima ali po olimpiadah. Koledar je bil za tedaj enotno krščansko cerkev pomemben predvsem zaradi praznikov. Neki menih je okoli leta 523 po cerkvenih spisih izračunal, kdaj naj bi se rodil Jezus Kristus. V 17. stoletju se je počasi uveljavilo štetje letnic po tem računu. Vse kaže, da se je menih tudi po cerkvenih spisih zmotil, ne glede na to pa se je ta način štetja letnic uveljavil po vsem svetu. Za notranjo rabo imajo druge skupnosti še svoje koledarje.

Kako merimo čas?

Čas merimo z uro. S posebnimi urami izmerimo zelo dolge in zelo kratke čase. Računamo z veliko daljšimi in veliko krajšimi časi. Najnatančnejše so dandanes cezijeve atomske ure. To so zapletene naprave. V njih po cevi, iz katere so izsesali zrak, potuje curek atomov elementa cezija. Najboljše ure te vrste, kakršnih je na svetu samo nekaj, so tako zanesljive, da bi v desetih milijonih let lahko zaostale ali prehitele samo za sekundo.

Kakšna je razlika med prostorom in časom?

Med časom in prostorom je velik razloček. Ne samo da za določitev lege v prostoru potrebujemo tri podatke in za čas samo enega, ampak gremo v kraju/prostoru lahko iz Ljubljane v Maribor in se vrnemo, čas pa teče samo v eni smeri. Jutri bomo doživeli, ne moremo pa se vrniti do včeraj. Tega, kar smo doživeli, se spominjamo, kaj se bo zgodilo jutri, pa ne vemo. Čas povezujemo z minevanjem. Zato smo za čas še posebno občutljivi. O času kroži veliko zanimivih izjav, na primer: »Čas je veliko darilo narave, ki prepreči, da bi se vse primerilo hkrati.«

Ali čas teče za vse enako?

Nekdaj so mislili, da teče čas za vsakega nepospešenega opazovalca vselej enako in neodvisno od okoliščin. Že proti koncu 19. stoletja so nekateri domnevali, da ni tako. Albert Einstein je leta 1905 v posebni teoriji relativnosti uvidel, da je časovni razmik med dogodkoma, ki se za prvega nepospešenega dogodita na istem kraju, krajši kot časovni razmik med tema dogodkoma za drugega opazovalca. Drugi opazovalec se glede na prvega giblje z nespremenljivo hitrostjo in zanj se ta dogodka dogodita na različnih krajih. Prvi opazovalec meri z eno uro, drugi pa z dvema urama, ki sta naravnani druga po drugi. Nekoliko površno rečemo, da teče gibajoča se ura počasneje. Pri tem je razlika obeh časov zelo zelo majhna, dokler se hitrost ne približa hitrosti svetlobe.

Einstein je leta 1916 v splošni teoriji relativnosti spoznal, da na tek ur vpliva tudi gravitacija, teža. Ura v manjši razdalji od središča Zemlje, kjer je teža večja, teče počasneje kot ura v večji razdalji. Razlika teh časov je v splošnem še manjša.

Ali lahko potujemo v času?

Ta teorija dopušča, da se opazovalec iz enega prostora in časa preseli v drug prostor in čas. Skozi tako imenovano črvino se lahko preseli tudi v preteklost. O tem veliko razpravljajo, a vse kaže, da črvin ni mogoče uresničiti. Da naj potovanje v preteklost ne bi bilo mogoče, priča tudi to, da nismo naleteli še na nobenega opazovalca iz preteklosti.

Lutkovno gledališče Ljubljana

Krekov trg 2, 1000 Ljubljana

telefon: 01 3000 970

faks: 01 3000 980

e-pošta: info@lgl.si

spletna stran: www.lgl.si

Info center – blagajna LGL

informacije: www.lgl.si

telefon: 01 3000 982, 080 2004

Info center LGL – blagajna (vhod pri vzpenjači) je odprta od ponedeljka do petka med 9. in 19. uro, v soboto med 9. in 13. uro in uro pred predstavo.

Kartica KU KU vam omogoča nakup vstopnic pri blagajni in po internetu. Vstopnice za tekoči mesec si lahko zagotovite v predprodaji.

Gledališki list, sezona 2010/11

Izdalo: Lutkovno gledališče Ljubljana

Za izdajatelja: dr. Milena Mileva Blažič

Odgovorna urednica: Jera Ivanc

Urednica: Lidija Franjič

Lektorica: Mateja Dermelj

Fotografije: Nejc Saje

Oblikovanje: Špela Čadež

Tisk: M.Grafika d. o. o.

Naklada: 1000 izvodov

Poleg Ministrstva za kulturo Republike Slovenije in Mestne občine Ljubljana – Oddelka za kulturo – nam uresničevanje programov omogočajo še:

Mobitel KD Življenje Telemach